Kálóczy Izabella – Kálóczy Péter

Koszovói ellentétek és a függetlenedés útja

A tanulmány az albán–szerb ellentétek múltját és jelenét vizsgálja, ismerteti a két nép együttélésének történetét egészen napjainkig. Bemutatja az albánok sorozatos függetlenedési próbálkozásait, azt hogy ezek miért fulladtak kudarcba, továbbá azt, hogy milyen események vezettek a 2008-as függetlenség kikiáltásához. Végezetül pedig a kialakult helyzetet elemzi és a térség lehetséges jövőképeinek felvázolásával zárul.

A konfliktus eredetének gyökerei

Az 1990-es években a nagy nyilvánosság számára is ismertté vált a konfliktus. Elemzésekor a külföldi szakértők hajlamosak arra, hogy a rigómezei csata 600. évfordulóján mondott Milošević-beszédig tekintsenek csak vissza. A rigómezei csatáról és az azt követő konfliktusokról a két nép politikusai, történészei, jogászai különféleképpen vélekednek, és e vélekedések a közbeszéd részeivé váltak, és kiszivárogtak a politika nemzetközi színtereire is.

Lehetséges lenne, hogy a Milošević-beszédnek akkora ereje volt, hogy az addig (kvázi) békében élő szerbeket és albánokat egymás ellen hergelje, szomszédot szomszéd ellen uszítson? A valóság az, hogy a békés együttélés ideája csupán a titói idők propagandáiban, és a jugoszláv eszmében töretlenül hinni akarókban élt csak tovább. Vajon élt- e békességben valaha szerb és albán? [1]

A szerbek és az albánok történelmének első metszéspontját a XII. században találhatjuk, amikor is Koszovó területét a római, majd kelet-római uralom után a szerbek hódították meg. A Római Birodalomban ezt a területet Moesiának[2] hívták.

A középkori szerb állam központja fénykorában (XIII–XIV. sz.) Koszovó területén volt, ahol a Nemanjićok[3] megalapították a legszebb és legnagyobb szerb kolostorokat: Dečanban, Gračanicában, Prizrenben, Pećben[4] stb. Az egyház Koszovóban nyerte el a legmagasabb egyházjogi státuszt, amikor a peći metropolita[5] 1346-ban pátriárka lett.

---

[1] Kérdés, hogy mit értünk békesség alatt ebben az esetben? Ha azt, amikor két nép tartósan egymás mellett él, atrocitások, egymás elnyomása és erőszak nélkül, akkor a válasz az, hogy szerbek és albánok együttélését nem a békesség jellemezte.

[2] Moesia a Római Birodalom provinciája volt a Balkán délkeleti részén volt, amely mai Szerbia, Macedónia és Bulgária egyes területeit ölelte fel. Marcus Licinius Crassus Kr.e. 28-ban hódította meg. Eleinte Makedónia részeként kezelték, majd Kr.u. 45-46 körül önálló provincia lett. 85-89 körül a provinciát Moesia Superiorra és Moesia Inferiorra osztották fel a Ciabrus (Cibrica) folyó mentén. Moesia lakosai a trákok voltak. Kr.u. 395-ben kikerült a római fennhatóság alól.

[3] Szerbiai uralkodó család (1116 és 1371 között). Az első uralkodó I. Stefan Nemanja, utolsó V. Stefan Uros volt.

[4] Peć (Ipek) városa a középkori szerb állam legfontosabb egyházi központja volt. 1346-ban Stefan Dusan cár Pećen alapította meg a szerb ortodox egyház székhelyét. 1766-ban számolták fel.

[5] Szent Joannicius (1337–1354) volt az első szerb pátriárka, akit Konstantinápoly csak 1379-ben ismert el.

A szerb történelemnek meghatározó pontja volt az 1389-ben Koszovó területén, Rigómezőn zajlott csata. A csatában a szerbeket, Lázár[6] fejedelem, az ellenfelet pedig az Oszmán Birodalom szultánja, I. Murád[7] vezette. A szerbek súlyos vereséget szenvedtek. Ez a csata az, amely leginkább befolyásolta a szerb népnek a tartományhoz fűződő mitikus viszonyát, amelyhez nagyban hozzájárult Lázár fejedelem legendája is. A legenda szerint, egy angyal látogatta meg Lázárt a csata előestéjén és választás elé állította: választhatta a földi királyságot, és vele együtt az elsöprő győzelmet a csatában, valamint élete végéig tartó királyságot, vagy választhatta a mennyei királyságot, amely esetben a hadseregét elsöprik a török hadak, ő maga mártírhalált hal, a földi királysága kihal, de különleges helye lesz Isten királyságában. A legenda szerint Lázár Isten királyságát választotta, a választás következtében meghalt a csatában és birodalma is letűnt. A szerbek szerint az, hogy Lázár az „örök királyságot" választotta, biztosítja a szerbek számára az örökös jogot Koszovóra, mert a terület ezzel a választással szakralizálódott, Koszovó pedig a „szerb mennyei királyság."[8]

Rigómezői csata utáni időszak

A rigómezei csata után 1459-ben, a terület török fennhatóság alá került. A szerb és albán nép együtt nyögte a török igát majd öt évszázadon keresztül. A közös ellenség azonban nem kovácsolta össze a két népet. A szerb történetírók a több évszázados török hódoltság korszakával kapcsolatban nem mulasztják el megemlíteni, hogy az albánok mindig is hűséges és kegyetlen harcosai voltak az Oszmán Birodalomnak, valamint azt sem, hogy a közigazgatásban sok és igen magas tisztséget töltöttek be.

A török hódítás következtében sok keresztény szerb északra vagy nyugatra vándorolt, az albánok közül pedig mindeközben sokan áttértek a muzulmán hitre, amelynek következtében az etnikai egyensúly kezdett eltolódni az albánok javára. A legnagyobb szerb exodus 1690-ben volt, amikor 35-40 ezer család menekült a törökök elől a mai Vajdaság területére.[9]

A szerb történelem-felfogás szerint az albánok segítették a török hatalomátvételt, cserébe azért, hogy az elmenekült szerbek földjére költözhessenek és kihasználhassák a helyben maradtakat. Ezzel ellentétben az albánok úgy tartják, hogy őseik[10] már jóval a szerbek előtt a tartomány területén éltek és az ő oldalukon harcoltak a Rigómezei-csatában is.[11]

---

[6] Lazar Hrbeljanović cár

[7] I. Murád (1319–1389) a Rigó-mezei csatában hunyt el. Halálát Miloš Obilić szerb nemes okozta.

[8] Csaplár-Degovics Krisztián: *A szerb–albán konfliktus Koszovó területén* In: *História*, 2009/5-6. sz.

[9] III. Arsenije Carnojevic ipeki pátriárka vezette a szerbeket.

[10] Illír és trák törzsek

[11] Az albán és szerb történészek között több témában folyik a vita: pl. az albánok szerint Milos Obilic, aki megölte I. Murád török szultánt a rigómezei csatában, tulajdonképpen nem szerb volt, hanem albán. Az ellentét tehát a tudományos életben is tetten érhető. A két nép történetírói megpróbálják az eseményeket úgy interpretálni, hogy abból kiderüljön, hogy ők voltak itt előbb, ő népük kiontott vére tette a népük szent földjévé a területet. Mindaddig, amíg a két nép azt igyekszik évszázadokra visszamenőleg is kutatni, bizonyítani, hogy mi az ami elválasztja őket nem érkezhet el a megbékélés időszaka. (Bővebben: Csaplár-Degovics Krisztián: *Politikai hisztéria mérgezi a szerb–albán közös történelmet.* Forrás: http://mult-kor.hu/20090709_politikai_hiszteria_mergezi_a_szerbalban_kozos_tortenelmet

Szerbia az 1800-as években[12] visszanyerte de facto függetlenségét, 1878-ban a berlini egyezménnyel pedig államiságát is. Szintén a 19. századhoz köthető a koszovói vilajet megszervezése az Oszmán Birodalmon belül, mivel ekkortól számít Koszovó önálló közigazgatási egységnek.

XX. század

Az Oszmán Birodalom végleges összeomlása előtt a 20. század elején a szerb, a bolgár és a macedón csapatok kiűzték a törököket a Balkánról.

A tartomány 1912-ben került vissza Szerbiához, és ugyanebben az évben alakult meg a független Albánia is. A világháború végén megalakult Szerb–Horvát–Szlovén Királyságban, majd az 1930-as években a Jugoszláv Királyság ideje alatt több kísérlet volt arra, hogy szerbeket telepítsenek a régióba, ezek a kísérletek azonban az ott élő albánok ellenállásába ütköztek, akik ekkor már egyértelműen többségben voltak a tartományban, ráadásul a beolvasztásnak ellenálló fegyveres szabadcsapatok ellenállását is csak 1924-re sikerült felszámolni.[13]

A második világháborúban, Jugoszlávia kapitulációja után (1941. április 17.) Koszovó területéből három állam részesült. Az északi rész német, egy keleti rész bolgár ellenőrzés alá került, a terület nagy részét azonban az olaszok szerezték meg. Az olaszok háborúból való kilépése után a terület Németország ellenőrzése alá tartozott. 1943 szeptemberében a jugoszláviai albánok küldöttei kimondták egyesülésüket Albániával. A területet 1945 februárjára sikerült visszafoglalniuk a szerb partizánoknak, akiknek még hónapokig számolniuk kellett az albán utóvédharcokkal.

Az 1945-ben az elfogadott jugoszláv alkotmány[14] hat köztársaságot határozott meg Jugoszlávián belül, Szerbia Köztársaságon belül pedig a Vajdaságot mint autonóm tartományt, és Koszovó-Metóhiát mint autonóm körzetet. Az albánok szerb elnyomása továbbra is folytatódott. Az autonóm státusz az albánok nemzeti státuszának elismerése volt és csak a közigazgatás decentralizációját tartalmazta. 1963-ban[15] Koszovó-Metóhia is megkapta az autonóm tartomány státuszt.[16]

---

[12] Az 1826-os akkermani orosz-török szerződéssel Szerbia hűbéres fejedelemség lett, amit a drinápolyi béke *(1829)*, majd a szultán *(1830)* megerősített.

[13] 1931-es népszámlálási adatok tanúsága szerint a Jugoszláv Királysághoz tartozó Koszovó területén összesen 552.064 lakó élt, melyek közül 379.981 (68.83%) muzulmán, szerb ortodox 150.745 (27.31%) volt, a maradék római katolikus, evangélikus és egyéb vallású.

[14] 1946. január 31-től volt hatályos. (Ustav Federativne Narodne Republike Jugoslavije)

[15] 1963. április 7-i jugoszláv alkotmány (Ustav Socijalisticke Federativne Republike Jugoslavije)

[16] 1948-as népszámlálási adatok szerint 727.820 lakosa volt Koszovónak, melyből 68.46 % albán nemzetiségűnek vallotta magát. A szerb lakosok aránya a területen 23.62 % volt. 1953-ban ez az arány 64.9:23.51% volt, 1961-ben 963.959 lakos esetében ez már 67.08:23.55%, 1971-ben 1.243.693 fős összlakosság mellett 73.7:18,4%, 1981-ben 1.956.196 összlakosság mellett 81,6%:9,9% lett az albán–szerb arány. A szerbek, romák, montenegróiak száma folyamatosan csökkent, miközben az albánoké nőtt, annak ellenére is, hogy folyamatosan bojkottálták a népszavazást, és sok albán nemzetiségűnek semmilyen személyi irata sincs mai napig (se születési anyakönyvi kivonat, se személyi igazolvány, se útlevél). Forrás: Juhász József: *A Koszovói válság történelmi háttere* www.balkancenter.hu/pdf/koszovo02.pdf.

Az 1960-as évek közepétől a jugoszláv szövetségi kormány toleránsabb politikát kezdett alkalmazni a koszovói albánok irányában; ezáltal az albánok bekerülhettek a helyi- és szövetségi intézményekbe, és ebben az időben ösztönözték az albán nemzeti identitás fenntartását is. Az 1950-es években albán főiskola, majd az 1960-as években egyetemi kar alakult, és megjelentek az albán nyelvű napilapok, folyóiratok is. Időközben az albánok aránya folyamatosan növekedett, egyrészt a körükben tapasztalható magasabb születésszámnak köszönhetően, másrészt a szerbek elvándorlása miatt. Majd a jugoszláv vezetés kezdte kétségbe vonni az albánok lojalitását, ezért szoros politikai és állambiztonsági ellenőrzés alatt tartotta a tartományt, a rendvédelmi szervekben és a közigazgatási apparátusban a szerbek felülreprezentáltak voltak.

1968-ban demonstrációk kezdődtek, az albánok megfogalmazták azt az igényüket, hogy Koszovót emeljék köztársasági rangra. Igényüket azzal indokolták, hogy a kisebb létszámú macedónoknak saját köztársaságuk van Jugoszlávián belül. A szerbek a köztársasági rangra való emelést az elszakadáshoz vezető útra való rálépésként értékelték, és úgy gondolták, a következő lépés az lenne, hogy a terület Albániához csatlakozik. A megmozdulások eredményeként törölték a tartomány nevéből Metóhiát, és Koszovó jogosult lett saját zászlajának a használatára.

Az 1974-ben elfogadott jugoszláv alkotmány Koszovót majdnem egyenlő helyzetbe hozta az államalkotó köztársaságokkal, ugyanakkor „autonóm tartomány" maradt.[17]

Az elnevezés azért volt fontos, mert a „köztársaságoknak" elméletben megvolt az alkotmányos joga az elszakadásra. A jugoszláv köztársaságok között kialakult viták folyamán a szerbeket egyre inkább zavarta, hogy Koszovó és Vajdaság fel tudnak lépni Szerbia ellen a többi köztársasággal összefogva, és így nőttek a szerb nacionalisták Koszovó jogainak csökkentésére vonatkozó követelései.

1981-ben újabb, több halálos áldozatot követelő tömegdemonstrációra került sor, melyben ismét a köztársasági státuszért demonstráltak az albánok, radikálisabb tüntetők jelszavai pedig az elszakadás lehetőségét is felvetették. 1981. április 2-án rendkívüli állapotot vezettek be Koszovóban, és a rend helyreállítása érdekében bevetették a szövetségi belügyi alakulatokat is.

A konfliktus kezdete

Slobodan Milošević 1986-ban került a szerb kommunista párt, 1989-ben pedig Szerbia élére,[18] ezzel megszerezve az uralmat a jugoszláv parlamentben is. 1990 júliusában megalapította a Szerbiai Szocialista Pártot, amelynek elnöke lett és maradt is a haláláig. A szerb nacionalista érzelmekre építve[19] lebontotta a tartomány korábban élvezett autonómiáját és szerb közigazgatást vezetett be a tartományban. Erre a lépésre az albánok felkelésekkel válaszoltak, a jugoszláv hadsereg ekkor vonult be a térségbe. Felszámolták a helyi nemzetgyűlést és bezárták azokat az iskolákat, ahol albánul tanítottak. Válaszul az albánok létrehozták a saját iskolarendszerüket, ami része volt annak a folyamatnak és célnak, hogy kettős társadalmi rendszer alakuljon ki Koszovóban. 1991 szeptemberében titkos népszavazáson a koszovóiak a függetlenség

[17] 1974. február 28-i jugoszláv alkotmány

[18] A szerb köztársasági elnökség elnökévé választották.

[19] Azaz arra, hogy Koszovóban az albán többség elnyomja a szerb honfitársakat. A nacionalizmust szította a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia memoranduma (1986) is.

mellett döntöttek, majd október 19-én kikiáltották a független Koszovót, melyet kizárólag Albánia ismert el.

1989-től Ibrahim Rugova[20], a koszovói albánok vezére békés tiltakozásokba kezdett a tartomány autonómiájának elvétele miatt. Mivel a nemzetközi közösség a daytoni béketárgyalásokon nem volt hajlandó Koszovó ügyével foglalkozni, Rugova radikálisabb ellenfelei megerősödtek, akik szerint a békés út nem hozhat eredményt. Megalakult az UCK[21], amely támadta a helyi rendőrséget, 1998-ra tulajdonképpen fegyveres felkelést szított. A szerbek próbálkozásai a tartomány feletti hatalom visszaszerzésére nagy nyilvánosságot kapott atrocitásokkal és menekülthullámmal járt. A szerbek nagy offenzívát indítottak az UCK ellen, az emiatt kezdeményezett Rambouillet-i tárgyalások sikertelensége után kezdődött meg 1999 márciusában a NATO Szerbia elleni légi háborúja. A NATO katonai akciójának befejezését követően Koszovó kvázi „nemzetközi protektorátus" alá került.

A függetlenedés útján

Miután Nagy Albánia létrehozását a nyugati hatalmak ellenezték/ellenzik az jelenleg – mint kivitelezhetetlen – lekerült a napirendről. Koszovó függetlenségét első ízben már 1991. október 19-én kikiáltották, melyet akkor kizárólag Albánia ismert el. A NATO légicsapásait követően, az Amerikai Egyesült Államok, és Németország bátorításával a koszovói albánok 2008. február 17-én újfent kikiáltották Koszovó függetlenségét, melyet azóta a világ 61 állama ismert már el. [22] Az elismerésekre némiképpen árnyékot vet, hogy az elismerő államok többsége részt vett – ilyen vagy olyan módon – Koszovónak Szerbiából való kiszakításában, vagy közismerten az Egyesült Államok elkötelezett szövetségese. Azonban Koszovó önálló államként a nemzetközi szervezetek többségébe nem nyert felvételt és az ENSZ-nek sem tagja. A helyzet ellentmondásosságát mutatja, hogy miközben a Koszovóban szolgáló ENSZ-katonák és személyzet államai független államnak ismerik el Koszovót, addig maga a szervezet, az ENSZ, és így az UNMIK [23]sem ismeri el függetlennek.

[20] Koszovói albán író, politikus, 1990 és 2006 között a Koszovói Demokratikus Liga elnöke.

[21] Ushtria Çlirimtare e Kosovës azaz a Koszovói Felszabadítási hadsereg. Az UCK eleinte alvilági elemekből, klánokból, fegyveres falusi önvédelmi csoportokból állt. 1998-ra 30.000 fős fegyverest mozgósító szervezetté nőtte ki magát. (Forrás: Juhász József: *A koszovói válság történelmi háttere* www.balkancenter.hu/pdf/koszovo02.pdf. A nemzetközi sajtóban több cikk is megjelent, amely azt firtatta, hogy ilyen rövid idő alatt, hogyan tett szert az UCK ennyi fegyverre és ennyi tagra. A külföldön élő albánok segélyein, az Albánia támogatásán túl a CIA is támogatta az UCK-t. Lásd. Tom Walker, Aiden Laverty. *CIA Aided Kosovo Guerilla Army.* In *Sunday Times,* 12 March 2000. Ivo H. Daadler, Michael E. O'Hanlon: *Unlearning the Lessons of Kosovo*. In: Foreign Policy Fall 1999) alapján készült magyar nyelvű írásban *A koszovói válság tanulságai* http://www.parlament.hu/nato/99news28.htm a következőt olvashatjuk: „.. A NATO azonban nem érhetett volna el sikereket az UCK támogatása nélkül."

[22] A 2009. június 26-i állapot. Koszovót el nem ismerő államok például: Bosznia-Hercegovina, Kína, Brazília, Görögország, India, Románia, Oroszország, Egyiptom, Szlovákia, Spanyolország, Ukrajna.

[23] United Nations Interim Administration Mission in Kosovo

A függetlenség kikiáltásának jogszerűsége

Koszovói albán graffiti (Forrás: *Der Spiegel*)

Mivel a függetlenség kikiáltásakor Koszovó jogi státusa Szerbia ENSZ felügyelet alatt álló tartománya volt, ezért szükséges megvizsgálni, hogy hogyan vélekedik erről a szerb belső jog.

A hatályos szerb alkotmány preambuluma szerint:

> *„A szerb nép államisági hagyományaiból és minden polgár és etnikai közösség egyenjogúságából valamint abból kiindulva, hogy Koszovó-Metóhia Tartomány Szerbia Köztársaság területének szerves része és a szuverén szerb államon belül lényeges autonóm helyzete van, és Koszovó-Metóhia Tartomány effajta helyzetéből kifolyólag minden állami szerv kötelessége, hogy Koszovó-Metóhia Szerbia állami érdekeit képviselje és védelmezze minden hazai és külföldi politikai kapcsolatban, Szerbia polgárai meghozzák…”*[24]

A szerb alkotmány és törvények alapján Koszovó Szerbia integráns része, noha nagyfokú autonómiát élvez. A másik szerbiai autonóm terület a Vajdaság. A szerb törvények nem teszik lehetővé az autonóm tartományoknak a Szerbiától való egyoldalú elszakadását. Koszovó függetlenségének egyoldalú kikiáltása ezért a szerb belső jog szerint törvénybe ütközik, mi több sérti az alkotmányt. Miután a koszovói tartományi parlamentnek nem is volt joghatósága ilyen döntés meghozatalára, ezért az a szerb belső jog szerint érvénytelen.

A népek önrendelkezési jogáról

A függetlenség kikiáltását – annak a létjogosultságát elismerők – a nemzetközi jognak a népek önrendelkezési jogából[25] szokták levezetni, valamint fel-feltűnik az az állítás,

[24] Kálóczy Izabella fordítása.

[25] ENSZ Alapokmánya, A gyarmati népeknek és országoknak adandó függetlenségről szóló 1960. évi Nyilatkozat, Az 1966. évi Polgári és Politikai Jogok, valamint a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányai, az EBEÉ 1975. évi

miszerint az 1244. számú Biztonsági Tanács Határozata ugyan politikai rendezést ír elő, azonban nem rendelkezik annak módjáról. Ez azonban célzatos ferdítés, amely nem is annyira a szakmának, sokkal inkább a sajtónak szól. A határozat kimondja, hogy a politikai rendezésnek az 1. számú mellékletben lefektetett elvek figyelembevételével kell megtörténnie.[26] Ebben a mellékletben szerepel az is, hogy a politikai megoldásnak olyan átmeneti keretegyezményt kell eredményeznie, amely önkormányzatot biztosít a koszovói tartománynak, összhangban van a Rambouillet-i pontokkal, és tiszteletben tartja Jugoszlávia szuverenitását és területi épségét.[27] Nyilvánvalóan egy egyoldalú aktus nehezen nevezhető egyezménynek, és Koszovó kiszakítása Szerbiából határozottan sérti annak területi egységét, sérthetetlenségét.

A népek önrendelkezési jogára való hivatkozás is problémákat vet fel. A nemzetközi jog eddigi gyakorlata szerint ez elsősorban a gyarmati sorban élő népekre vonatkozó kógens jellegű előírás. Mindez azonban nem zárja ki egyértelműen annak alkalmazhatóságát a koszovói albánok esetében, ha az egyéb feltételek eleve adottak volnának.

A legfontosabb kérdés, hogy vajon népnek tekinthető-e a koszovói albánság, vagy inkább nemzeti kisebbségnek? A kérdés fontossága abból adódik, hogy a népek önrendelkezési joga keretében biztosított szuverén jogok csak elnyomott népekre vonatkozóan érvényesíthetők. Abban az esetben, ha egy adott népnek már létrejött egy állama, akkor ezek a jogok az adott államot illetik meg. Éppen ezért, a már állammal rendelkező, de egy attól különböző államban, kisebbségben élő nemzetiségek általában nem rendelkeznek a népek önrendelkezési jogában körülírt függetlenedési jogosítványokkal, hiszen már létezik szuverén államuk. Mindez a gyakorlatban is hasznos és modern elv, hiszen a nemzetállamok kora az egész világban lejárt, az etnikailag tiszta államok megteremtésére irányuló lépések pedig több szenvedésért felelősek szerte a világban, mint bármi más. Bármely tetszőleges állam területén kijelölhetünk olyan zónákat, ahol más nemzetiségű lakososság él.

Az önrendelkezéshez való jog alkalmas a már befejezett ténynek tekinthető területi változások utólagos értelmezéséhez és megmagyarázásához, de nem rendelkezik egy valódi nemzetközi jogi normát jellemző képességgel, hogy segítségével előrelátható/eldönthető lenne, hogy egy államalakulási konfliktusban „kinek van igaza”.[28] Majd Kardos Gábor leszögezi azt is, hogy az egy adott területen élő népek akarata, a terület sorsát illetően, legfeljebb kiindulópontul szolgálhat a konfliktusban.[29]

Vajon a koszovói albánok szerbiai albán kisebbségnek, avagy különálló népcsoportnak tekintendők az albánság egészéhez képest?

Kulturálisan nincsenek jelentős különbségek az albániai és a koszovói albánság között, nyelvük azonos, és a koszovói albánoknak alig egy évtizede még deklarált céljuk közé

Záróokmánya. A 1514 és 2625 sz. ENSZ közgyűlési határozatok.

[26] „Decides that a political solution to the Kosovo crisis shall be based on the general principles in annex 1 and as further elaborated in the principles and other required elements in annex 2;”

[27] „A political process towards the establishment of an interim political framework agreement providing for a substantial self-government for Kosovo, taking full account of the Rambouillet accords and the principles of sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia and the other countries of the region, and the demilitarization of the KLA”

[28] Kardos Gábor: *Koszovó függetlensége: az elnyomás kompenzációja vagy a történelem melléktermék?* Föld-rész, I évfolyam, 2008/1

[29] u.o.

tartozott az Albániával való egyesülés.[30] Továbbá, a koszovói albánok gyakorlatilag nem sokban különböznek a szandzsáki[31] albánságtól sem, amely a mai napig szerb fennhatóság alatt él háborítatlanul.

Az albániai és a koszovói albánság 1912 óta él külön államban, ha figyelmen kívül hagyjuk a második világháború idején létrehozott Nagy-Albániát, amely azonban Olaszország részeként létezett.

Nyilvánvalóan erőltetettnek és mesterkéltnek tűnik külön népként kezelni két olyan népcsoportot, amelynek közös a kultúrája, közös a nyelve, rendkívül szoros gazdasági, családi kapcsolatokat ápol. Mindezeken túl, mindez azt is jelentené, hogy a szudétanémetek, vagy Elzász-Lotaringia német lakossága is mintegy külön német népet jelent, nem is beszélve mondjuk az erdélyi székelységről a magyarság viszonylatában. Ez az álláspont nem is védhető. Egy albán nép létezik, melynek államát a történelem megcsonkította és népességének jelentős része a határon túl él. Albánia, Magyarországhoz hasonlóan olyan európai állam, amelyről elmondható, hogy minden oldalról saját magával határos. Mindezek fényében véleményünk szerint a koszovói albánok nemzeti kisebbséget alkotnak, és mint ilyen a kógens dekolonizációs jog szerint rögzített népek önrendelkezési jogával önmagukban nem rendelkeznek, hanem csak egységben az albániai, macedóniai, horvátországi és görög albán lakossággal. Mivel már létezik független albán állam, amely ráadásul magában foglalja az albán lakosságú területek többségét, így az gyakorolja az albánságot megillető szuverén jogokat. Az albán kisebbségnek pedig a nemzetközi jog kisebbségvédelmi rendelkezéseiben biztosított jogok állnak rendelkezésre, és természetesen az adott állam belső joga által számukra biztosított jogok. A népek önrendelkezési jogának felhívása megkívánja: egy elnyomó állam, hatalom létezését is. 2008 februárjában a demokratikus szerb állam nehezen nevezhető elnyomó hatalomnak, különösen annak fényében, hogy az adott területen a tényleges közigazgatás az ENSZ égisze alatt történik évek óta. De nem mutatható ki elnyomás pl. a szandzsáki albánok esetében sem, pedig ott nincs ENSZ-közigazgatás. Az pedig igen furcsa eredményre vezetne, ha bármilyen távoli múltban elkövetett elnyomás igazolná az állami főhatalom elnyomó mivoltát a jelenben.

Amennyiben azonban a népek önrendelkezési joga mégis alkalmazható lenne, úgy az egyoldalú aktus jogszerűségének kérdése változatlanul megmaradna.[32] A népek önrendelkezési joga a vonatkozó jogforrások szerint[33] csak az érintett államok területi szuverenitásának tiszteletben tartásával valósulhat meg. A népek önrendelkezési joga, amely a nemzetközi jog kógens eleme, a szuverenitás kategóriájába esik. A nemzetközi jog jelen gyakorlata alapján a nemzetközi jog szabályai korlátozzák a szuverenitást; azaz kijelenthető, hogy amennyiben a nemzetközi jog kógens szabályaival ellentétben – contra legem – kiáltják ki a függetlenséget, az mindenképpen jogellenes helyzetet eredményez.

---

[30] A függetlenség kikiáltásakor is albán zászlók lengtek a tömeg felett.

[31] Szandzsak vagy Novi Pazar-i Szandzsak: Szerbia és Montenegro között megosztottan elhelyezkedő, főleg muzulmán és szerb lakosságú vidék.

[32] „ A függetlenség egyoldalú kikiáltásához kizárólag akkor kapcsolódhatnak joghatások, ha ez az aktus elfogadható nemzetközi vagy belső jogi alapokon nyugszik, továbbá a bejelentés időpontjára megszilárdulnak az állami lét alapvető kritériumai – a terület, a lakosság és a főhatalom. A nemzetközi jog azonban szemlátomást nem kínál megfelelő alapot Koszovó egyoldalú elszakadásához.” – részlet Dr. Sulyok Gábor: *A koszovói patthelyzet* című írásából. In: *Le Monde Diplomatique* – http://www.monde-diplomatique.hu/spip.php?article259

[33] ENSZ közgyűlési határozatok 1514, 2625.

Koszovó jövőbeli státusával kapcsolatos legfőbb jogforrás az ENSZ BT 1244. számú határozata. A határozat expressis verbis leszögezi, hogy a térségben az erőszaknak véget kell vetni, és hogy a megszülető politikai megoldásnak Koszovó szilárd önkormányzatán kell alapulnia, Jugoszlávia szuverenitásának, és területi integritásának fenntartása mellett, a Rambouillet-i dokumentumokban lefektetett keretek között. Mint az köztudott, ezek a keretek Koszovó autonómiáját irányozzák elő Szerbián belül. Bár Jugoszlávia, mint olyan megszűnt, azonban Szerbia, mint a JSZSZK egykori tagköztársasága, valamint annak későbbi jogutódja (JSZK) megörökölte a határozatban számára lefektetett jogokat és kötelességeket. Az albán fél egyoldalú lépése egyértelműen megsérti Szerbia területi integritását, túllép a Rambouillet-i dokumentumokban lefektetett kereteken és meghiúsítja a határozatban lefektetett politikai megegyezési kötelezettséget. Ilyen módon az egyoldalú lépés mindenképpen jogellenesnek minősül.

Az így létrejött – szerintünk jogellenes – helyzetet vajon elismerhetik-e jogszerűen más államok?

Államelismerés

Az új „állam" létrehozása tehát, az ENSZ BT 1244. számú határozatának konkrét rendelkezéseinek megsértésével történt. A Nemzetközi Bíróság álláspontja szerint[34] az ENSZ Alapokmány 24. és 25. cikke alapján az ENSZ Közgyűlés, és az ENSZ BT elismerést tiltó határozataival szemben létrehozott helyzet elismerése jogellenes. Kérdéses ugyanakkor, hogy ez a döntés általánosítható-e az ENSZ eme szerveinek egyéb döntésével ellentétesen kialakított helyzetekre? Mivel maga az aktus megsértette az ENSZ BT határozatában foglaltakat, mindenképpen problémákat vet fel eme jogellenes helyzet elismerése, különös tekintettel arra, hogy a kérdéses helyzetet éppen az elsőként elismerő államok (Egyesült Államok, Egyesült Királyság, stb.) agressziója idézte elő, és a függetlenség kikiáltása közvetlen katonai, politikai beavatkozásuk következménye.

Általában, az elismerés egyetlen valós korlátjaként az agresszió szokott megjelenni. Az elismerések jóhiszeműnek tekintetőek-e, avagy a jogellenes agresszió természetes folytatásaként megszületett rosszhiszemű aktusnak? Az 1999. évi NATO légi háború a nemzetközi jog szabályai alapján jogellenes volt, agressziónak minősül. Miután a gondatlanság kizárható, és világosan nyomon követhető az agressziót elkövető államok jelenléte, az egyoldalú aktus mögött, itt Szerbia szuverenitásának tudatos megsértéséről, és az Egyesült Államok, valamint néhány más szövetségese tekintetében rosszhiszemű aktusokról van szó. Ezek a felek ugyanis nem egy tőlük függetlenül létrejött állapotot ismertek el, hanem az általuk elkövetett agresszió és az óta folytatott politika, mintegy közvetlen eredményét. Az államelismerés általában nem konstitutív jellegű, így az agresszió, mint korlát akkor állapítható meg, ha a létrejött helyzet közvetlen, és egyenes ok-okozati összefüggésben áll a jogellenes agresszióval. A szerbiai szuverenitás korlátozása a térségben egyértelműen a jogellenes beavatkozás eredménye.

A koszovói függetlenség elismerésének ezen általános aspektusán túl, egy különös speciális eset is megvizsgálandó. A Koszovói Köztársaságot elismerő államok túlnyomó része részt vesz a koszóvói békefenntartó műveletben. Mivel e katonai csapatok jelenléte kizárólag és közvetlenül a jogellenes háború következménye – hiszen az

[34] CIJ: Dél Afrika folyamatos namíbiai jelenlétéből az államokra háruló jogkövetkezmények tárgyában adott tanácsadó vélemény.

érintett állam beleegyezése bevallottan csak az agresszió eredménye – így az de facto kimeríti a katonai megszállás fogalmát.[35] Ezen államok katonái de iure az ENSZ BT 1244. számú határozata alapján tartózkodnak Szerbia, szuverén területén. A függetlenség kikiáltását egyértelműen a szerb szuverenitásnak a megszálló csapatok által történt korlátozása tette lehetővé. Az ilyen jellegű megszállás esetén a nemzetközi szokásjog értelmében: a megszálló államoknak a megszállt területen – meglátásunk szerint – bonus et diligens pater familias kell(ene) eljárniuk, és tartózkodniuk kellene a fogadó államnak való károkozástól, természetesen a katonák állomásoztatását lehetővé tevő jogi keretek figyelembevételével.

A szerb államterület megcsonkításában való passzív részvétel vajon mennyire felel meg ennek?

Az elismerés aktusával ezek az államok megsértették az 1244. számú ENSZ határozatban számukra előírt kötelezettséget a határozat végrehajtásának elősegítéséről. Csapataik éppen a határozat felhatalmazása alapján tartózkodtak Szerbia szuverén területén. Az ENSZ Közgyűlés 3314. számú határozata szerint prima facie agressziónak minősül, ha egy állam a más állam területén tartózkodó csapatait az ott tartózkodásukat lehetővé tevő egyezmény feltételeinek megszegésével használja fel, vagy ha azok az egyezmény lejárta után tovább tartózkodnak területén. Természetesen, az 1244. számú határozat nem egyezmény, azonban az ENSZ Alapokmánya nyilvánvalóan az, és a határozat jogerejét az Alapokmányból nyeri. Így a határozat megsértése tulajdonképpen az ENSZ Alapokmányába ütközik.

A KFOR, és az UNMIK tevékenysége vajon tekinthető-e az agresszió folytatásának? Nyilvánvalóan az UNMIK létrehozásában közreműködő államokat különböző célok vezérelték. Az agresszióban résztvevő államok beavatkozásuk eredményeit kívánták biztosítani olyan formában, amely már megfelel a nemzetközi jog előírásaink. Az egyéb, a folyamatban aktívan résztvevő államok pedig a hadviselő államok e szándékát kívánták kihasználni oly módon, hogy megkössék a kezüket és elejét vegyék a további jogsértéseknek. A legnagyobb félelem éppen az volt, hogy agresszív területrablás fog történni a háború eredményeképpen, és éppen ezért is került bele a határozatba a Jugoszlávia szuverenitását szavatoló klauzula.

A koszovói függetlenség elősegítése, majd elismerése tehát sérti a katonák, és az adminisztratív személyzet ott tartózkodását lehetővé tevő 1244. számú ENSZ határozatot. A határozat 18. pontja expressis verbis együttműködésre kötelezi a régió államait – így többek között hazánkat is – a határozat összes céljainak megvalósítása érdekében. A nem a régióhoz tartozó államok esetében pedig az ENSZ Alapokmányának – az összes tagállamra kötelező – 25. cikke alapozza meg a határozatban lefektetett elvek végrehajtására vonatkozó kötelezettséget. A határozatban lefektetett célok megvalósítása ellenében tett bármely egyoldalú jognyilatkozat aktív támogatása a kógens együttműködési, végrehajtási kötelezettség megsértéseként értékelhető.

Az említett csapatok ENSZ-zászló alatt tartózkodnak Koszovóban, ugyanakkor mégiscsak egy-egy adott állam hadseregének alakulatai, továbbá tény az is, hogy ezen államok tevékenyen közreműködtek a szerb területi integritás megbontásában, a NATO tagállamok egyenesen jogellenes erőszak alkalmazásával.

[35] Meglátásunk szerint ezen államok mint de facto megszálló hatalmak vannak jelen Koszovóban.

Az amerikai támaszpont Koszovóban Camp Bondsteel

Független? Állam?

2008. február 17. óta a sajtó gyakran független államként említi Koszovót, és arra hivatkozik, hogy már több mint 60 állam – köztük Magyarország is – elismerte Koszovót. De vajon tényleg szabad és független állam-e ma Koszovó? Nyilvánvalóan a több mint 60 állam elismerő nyilatkozata önmagában még nem keletkeztet államiságot. Hiába ismerte el majd negyed évszázada 104 állam – azaz a nemzetközi közösség többsége – például a független Palesztinát, köztük Magyarország is, mégsem mondhatjuk, hogy a független palesztin állam létrejött volna, holott évtizedek teltek el azóta. Palesztina minden elismerés dacára sem független, hiszen az államiság három alapvető kritériuma közül (terület, népesség, szuverenitás) minimum egy, bizonyosan nem teljesül.

Koszovó esetében is szükség van ezen feltételek megvizsgálására. Létezik -e koszovói önálló államiság? Terület terén szenved legkisebb hiányosságot Koszovó, bár határai itt is erősen vitatottak, mind Szerbia, mind Macedónia irányában. A népesség is adott, noha annak jelentős része nem ismeri el az adott állammal való kapcsolatot. A szuverenitás kritériuma viszont bizonyosan nem teljesül, hiszen az ENSZ 1244. számú határozata alapján a terület ENSZ-protektorátus alatt áll, és a végrehajtó hatalom csúcsán az UNMIK vezetője áll. Sem az önállóság, sem a ténylegesség kritériuma a koszovói államkezdemény tekintetében, soha egy percre sem érvényesült – amely nem jelenti ezen feltételek jövőbeni teljesülésének a lehetőségét.

A nemzetközi jogban, bevett szabályként a hatalomgyakorlás önállóságának követelménye nem teljesül, ha idegen hatalom fegyvereinek árnyékában hoznak létre új államot. Erre szemléletes, és nem is olyan régi példa a (boszniai) Szerb Köztársaság, vagy az Észak-Ciprusi Török Köztársaság. Koszovó kiszakítása Szerbiából, és az államgépezet felépítése csak és kizárólag a közvetett és közvetlen katonai (NATO) akció következményeképpen indult meg, és a létrejött közigazgatás jelenleg is idegen hatalmak irányítása alatt áll. A hatalomgyakorlás ténylegessége is vitatható, hiszen az a megszálló csapatok és az UNMIK rendőri erőinek kezében összpontosul. Klasszikus fogalmaink szerint tehát Koszovó jelenleg bizonyosan nem tekinthető államnak, noha folyamatban van az államiság kiépülése.

Koszovó *területe* pillanatnyilag de facto idegen országok katonáinak felügyelete alatt áll és korántsem független. Az ENSZ-közigazgatás mandátumát idegen államok csapatai biztosítják.

Priština utcáin „Lirojeni Albinin" graffitik díszelegnek, és a világhálón is ugyancsak megtalálhatók ezek a jelszavak. De kinek a szabadon bocsájtását is követelik? Albin Kurtit 2007 júliusában vették őrizetbe az UNMIK utasítására.[36] Dacára annak, hogy a nemzetközi Helsinki Bizottságtól kezdve az Amnesty International-en át szinte valamennyi jelentősebb emberi jogi szervezet felemelte szavát a szabadon bocsátása érdekében, mégis több mint egy évig tartották fogva, majd amikor végül elengedték, s akkor is házi őrizetbe került. Albin Kurti az idegen csapatok jelenlétét megszállásnak tartja, és békés mozgalma a megszállás ellen küzd. Mindez jól mutatja azt, hogy az albán népesség mint szükséges rosszat ugyan, jelenleg még elfogadja a megszállókat azonban kérdéses, hogy ez meddig marad így.

Mindezek fényében nyilvánvaló, hogy Koszovó jelen pillanatban nem független állam. Koszovó státuszát legpontosabban és politikai felhangoktól mentesen az ENSZ protektorátus alatt álló, vitatott hovatartozású terület meghatározás fedi le.

A koszovói függetlenség jogi, politikai, és mindennapi következményei

A függetlenség egyoldalú kikiáltásának ellenzői a nemzetközi jogi megfontolásokon túl fő érvként a rossz precedenst szokták felhozni. Ezen aggodalmakat látszik beigazolni Oroszország grúziai beavatkozása, ami szinte tükörképe az Egyesült Államok koszovói akciójának. Grúzia katonai erővel kezdte meg területi integritása helyreállítását a de facto elszakadt területein (hasonlóan, mint Koszovóban, amikor a szerb belügyesek támadásba lendültek az UCK irányítása alá került Dél-Koszovó visszaszerzéséért). Az orosz hadsereg Grúziában élő orosz kisebbség védelme érdekében a népek önrendelkezési jogára és a koszovói precedensre hivatkozva behatolt Grúziába, szétverte a grúz hadsereget és biztosította Abbházia, és Dél-Oszétia további Grúziától független létét. A két szakadár államot csupán Oroszország, és Nicaragua ismeri el.

A koszovói, amerikai beavatkozás eme klónjától eltekintve is, sok hasonló időzített bomba ketyeg szerte a világban, mint amilyen a kurdok helyzete Törökországban,

[36] Albin Kurti a Vetëvendosje mozgalom alapítója és vezetője a koszovói albán békés ellenállás egyik szimbóluma, a Milosevic-rezsim volt politikai foglya. A Vetëvendosje békés mozgalom, az erőszakmentesség az egyik fő alapelvük. 2007. február 10-re „Felvonulás Koszovóért" címmel békés menetet hirdettek Pristinában az ENSZ-megszállás ellen. Az ombudsmani hivatal jelentése szerint a tüntetők fegyvertelenek és békések voltak. A Szkander bég téren az UNMIK rendőri erői barikádot emeltek a felvonulás útjában. A fegyvertelen tüntetők megpróbálták kézzel lebontani a barikádot, erre a barikád mögül a rendőri erők könnygázzal kezdték el lőni őket, a tüntetők válaszul áthajigálták a transzparenseiket a barikádon. Ekkor az UNMIK rendőrei közvetlen közelről 13 éve lejárt felhasználhatóságú gumilövedékekkel kezdték lőni a tüntetők fejét és felsőtestét (a vonatkozó előírások szerint ez szigorúan tilos), aminek következtében két ember meghalt és többen súlyos, maradandó sebesüléseket szenvedtek. Az ügyért felelős rendőröket aztán kivonták az igazságszolgáltatás hatálya alól, által, hogy lehetővé tették hazautazásukat Romániába. A mai napig egyetlen UNMIK-alkalmazottat sem vontak felelősségre az ügyben, noha a felelősök személye ismert. Albin Kurti nem sokkal később sajtótájékoztatót tartott a békés tüntetés brutális szétveréséről, egy órával később letartóztatták. A mértékadó emberi jogi szervezetek, és az ombudsmani hivatal szerint Kurti ellen politikai indíttatású eljárás folyik. Sokan mint az ENSZ politikai foglyát emlegetik.

Irakban és Iránban, valamint a baszkoké Spanyolországban, vagy akár az észak-íreké, esetleg a boszniai szerbeké.

Bár az Egyesült Államok és szövetségesei azon az álláspontón vannak, hogy Koszovó egyedi eset, és nem jelenthet precedenst, azonban ezek a nyilatkozatoknak nemzetközi jogi relevanciája csekély, a jog szokásos működése alapján bizony Koszovó precedenst teremtett, mégpedig sokak szerint veszélyes precedenst.

Talán nem véletlen, hogy a nemzetközi jog fejlődése során nem került elismerésre a nemzeti kisebbségek elszakadási joga. Ez az elv nem lenne más, mint az etnikailag tiszta nemzetállam poros és roppant veszélyes elvének egyfajta reinkarnációja. A nemzeti kisebbségek problémájának megoldása nem az elszakadás, hanem a tolerancia, és a nemzetközi kisebbségvédelem működő intézményrendszerének kialakítása terén mutatkozó deficit ledolgozása. A határok tologatása, az államok mesterséges felszabdalása a történelem bizonysága szerint csak szenvedést és halált hoz magával. A népek önrendelkezési jogának kiterjesztése, a „nép" definíciójának nagyhatalmi érdekek mentén történő kiterjesztő értelmezése olyan játék a tűzzel, mely – mint a grúz konfliktus is mutatja – nem tartható kordában olyan egyszerű módon, hogy nyilatkozatokkal, speciális, precedenst nem keletkeztető esetnek próbálják beállítani.

Politikai szempontból Koszovó az Egyesült Államok balkáni hídfőjének integráns része. Az Egyesült Államok 16.000 katonát állomásoztat jelenleg Koszovóban, amely a legnagyobb európai kontingens. Koszovóval, Albánia, Macedónia és Montenegró által együttesen alkotott sziget adja a balkáni amerikai befolyási övezetet, melynek legfontosabb pontja Albánia, valamint Koszovó. A Balkán kiemelt helyzete abból adódik, hogy ilyen módon az Egyesült Államok ellenőrzés alatt tudja tartani az orosz olajexportot, mivel jelenleg Oroszországnak nincs a Fekete-tengeren kívüli kikötője, amit az USA a NATO-tag Törökország segítségével a Boszporusznál le tud zárni. Régóta tervezik a Balkánon át megépítendő orosz olajvezetéket a tervezett új gázvezetékkel együtt, és Koszovóból a tervezett nyomvonalak mindegyike pillanatok alatt elérhető és Egyesült Államok ellenőrzése alá vonható. Ez kiemelt geopolitikai jelentőséget ad a koszovói amerikai jelenlétnek, azért azt tartósnak gondoljuk.[37]

Ez a tény joggal zavarja Oroszországot, és a hagyományos orosz balkáni pozíció, Szerbia megtartása végett a koszovói állam ENSZ által történő elismerése az orosz és a kínai vétó miatt a közeljövőben kizárható.

Az új állammal kapcsolatos másik fő aggodalom a koszovói helyi albán szerveknek a szervezett bűnözéssel való szoros összefonódásán alapul. Az UCK az anyagi forrásait elsősorban szervezett bűnözésből szerezte. Tény, hogy a koszovói albánság olyan mértékben fertőzött a szervezett bűnözéssel, hogy a magyar honvédség egyébként visszafogott CMIC-kézikönyve[38] szó szerint a következőket írja: „Az albánokról általában elmondható, hogy megjelenésükkel számítani kell a kábítószer-, fegyver- és szervkereskedelem, illetve a prostitúció felbukkanására is."

[37] Camp Bondsteel adatai: Területe:3,86 km^2, Megtalálható rajta különböző sportpályák, két kápolna, Koszovó egyik legjobban felszerelt kórháza. Megépítése 6 hónapot vett igénybe, és 350 millió dollárba került, míg évi fenntartási költsége 50 millió dollárt tesz ki. Forrás: James Dunnigan: Prisoners of Fear http://www.strategypage.com/dls/articles2001/20011203.asp

[38] A Balkán CIMIC-kézikönyve – Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Koszovó – Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ. Budapest, 2004. szeptember. 51. o.

Komoly a félelem, hogy mivel a tartomány vezetőit javarészt az UCK-hoz köthető személyek adják, ezért a függetlenség a szervezett bűnözés[39] megerősödéséhez vezethet Európában.

Záró gondolatok

Koszovóban ma béke van, és ha nagyon lassan is, de megindult némi újjáépítés a tartományban. Mindez azonban csak a külföldi fegyveres erők árnyékában történik, és félő, hogy ha az ENSZ-katonák elmennek ismét elszabadul a pokol. Az albán vezetés, a mai napig nem ismerte be, és nem kért bocsánatot a szerb és cigány civilek ellen elkövetett bűnökért. A külföldi haderő még hosszú időre tervezi a térségben való maradást, ami talán garancia lehet a további fegyverszünetre, ugyanakkor kérdéses, hogy a függetlenségre áhítozó albánok meddig békélnek meg az idegen katonákkal.

A képen látható felirat: Halál a szerbekre az UNMIK alatt.[40]

Az EULEX-misszió keretében az EU az ENSZ-től át kívánta venni a hatalmat, és azt fokozatosan az albán hatóságoknak átadni, azonban az ENSZ erre nem volt hajlandó, így az EULEX végül mégis csak ENSZ-alárendeltségben működik. Ez az albánok számára elfogadhatatlan. Rossz jelnek tekinthető, hogy e hírek után nemsokára bombát dobtak az EU-képviseletre Koszovóban.[41]

A koszovói rendezésre véleményünk szerint jelenleg négy lehetséges alternatíva/forgatókönyv létezik:

1. Az ENSZ-felügyelet megszűnése, és a külföldi csapatok kivonása, és szuverén Koszovó
2. Egyesülés Albániával

[39] Lásd pl. *Magyar Narancs* XXI. évf. 18. sz. (2009-04-30. Márkusz László: *Haramiák Kelet-Európában 3. - Az albán maffia - Mi leszel, ha nagy leszel?*

[40] Forrás: http://www.kosovo.net/news/archive/2004/April_13/6.html

[41] Az üggyel kapcsolatban a koszovói hatóságok letartóztattak három német állampolgárt - a BND ügynökeit, mint kiderült - azzal a váddal, hogy ők dobták a bombát az EU képviseletre. Miután az albán hatóságok erre semmiféle bizonyítékot sem tudtak felmutatni, a három férfit hamarosan szabadon engedték.

3. Visszatérés Szerbiába
4. Tartós megszállás, és bizonytalanság.

Az első három változat különböző okokból bár, de egyaránt valószínűtlen. Legvalószínűbbnek a katonai jelenlét elhúzódása tűnik, mely esetben a kilátások a legjobb esetben is bizonytalanok.